

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДТВОРЕННЯ КАПІТАЛУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В АГРОБІЗНЕСІ

FINANCIAL REGULATION OF CAPITAL REPRODUCTION OF BUSINESS ENTITIES IN AGRIBUSINESS

УДК 336.02+338.431.2

Косова Т.Д.

д.е.н., професор,
професор кафедри фінансів,
банківської справи та підприємництва
Донбаська державна машинобудівна
академія

Стеблянюк І.О.

д.е.н., доцент,
завідувач економіки та управління
національним господарством
Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара

Діхтярь І.О.

аспірант
Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара

Kosova Tetiana

Donbas State Engineering Academy

Steblianko Iryna

Oles Honchar Dnipro National University

Dikhtiar Iryna

Oles Honchar Dnipro National University

У статті розглянуто проблему вдосконалення фінансового регулювання відтворення капіталу суб'єктів господарювання в агробізнесі. На основі аналізу статистичного матеріалу охарактеризовано стан кількісних пропорцій відтворення капіталу. Наголошено на необхідності забезпечення якості відтворення капіталу в сільському господарстві, зокрема у сферах дерегулювання підприємницької діяльності, екології, землекористування, бюджетного фінансування проектів інноваційно-інвестиційного спрямування суб'єктів агробізнесу, мобілізації ресурсів фондового ринку, обігу земельного капіталу. Обґрунтовано важливість визнання вартості земельних угідь капіталом та відображення його в балансі суб'єктів господарювання. В аграрному секторі доцільно вжити таких заходів, як вдосконалення системи державної підтримки, забезпечення її прозорості, збільшення капіталу сільських домогосподарств, стимулювання в харчовій та переробній промисловості експорту інноваційної продукції.

Ключові слова: фінансове регулювання, відтворення, якість, капітал, земельний, суб'єкти господарювання, агробізнес.

В статье рассмотрена проблема совершенствования финансового регулирования

воспроизводства капитала субъектов хозяйствования в агробизнесе. На основе анализа статистического материала охарактеризовано состояние количественных пропорций воспроизводства капитала. Сделан акцент на необходимости обеспечения качества воспроизводства капитала в сельском хозяйстве, в частности в сферах дерегулирования предпринимательской деятельности, экологии, землепользования, бюджетного финансирования проектов инновационно-инвестиционного направления субъектов агробизнеса, мобилизации ресурсов фондового рынка, оборота земельного капитала. Обоснована важность признания стоимости земельных угодий капиталом и отражения его в балансе субъектов хозяйствования. В аграрном секторе целесообразно принять такие меры, как совершенствование системы государственной поддержки, обеспечение ее прозрачности, увеличение капитала сельских домохозяйств, стимулирование в пищевой и перерабатывающей промышленности экспорта инновационной продукции.

Ключевые слова: финансовое регулирование, воспроизводство, качество, капитал, земельный, субъекты хозяйствования, агробизнес.

The effective development of the agrarian sector of Ukraine is extremely important for generating budget revenues and creating socio-economic conditions for rural development. The article discusses the problem of improving the financial regulation of capital reproduction of business entities in agribusiness. Based on the analysis of the statistical material, the state of capital reproduction in the agrarian sector of the economy is described. Conclusions are drawn about its quantitative proportions – positive dynamics (growth of volumes and specific weight), as well as statics (a much larger share in capital investments compared to fixed capital). The necessity of ensuring the quality of reproduction of capital in agriculture, in particular in the sphere of business deregulation, ecological sphere, land use, budget financing of projects of innovative-investment direction of agribusiness subjects, mobilization of stock market resources, in particular, through the circulation of agrarian receipts, is emphasized. It is proposed to recognize the value of land in the capital and reflect it on the balance sheet of economic entities: in the asset – in the fixed assets, in the liabilities – in equity. The main directions of perfection of financial regulation of capital reproduction of agribusiness subjects are substantiated: expansion of the base of formation of own financial resources and improvement of conditions of access to external sources; improving the system of state support for agricultural production, ensuring its transparency; an increase in the proportion of rural households involved in the functioning of the value chain in the corporate sector; creation of an effective information and marketing system in the agrarian market; growth of volumes of export of domestic agricultural products; increase of export opportunities of the food and processing industry of Ukraine at the expense of innovative products. The practical value of the results of the article is that they will promote the development of a civilized land market, increase the capitalization of agribusiness subjects, and facilitate their access to financial resources of the credit and stock markets.

Key words: financial regulation, reproduction, quality, capital, land, business entities, agribusiness.

Постановка проблеми. Глобальна фінансова нестабільність, проявом якої стали кризові явища останніх трьох десятиліть, дає змогу зробити висновок, що в сучасних умовах зростає роль державного регулювання. Аграрний сектор України, базовою складовою якого є сільське господарство, формує не тільки продовольчу, але й економічну, екологічну та енергетичну форми національної безпеки. Сільське господарство сприяє розвитку харчової та переробної промисловості, а також інших технологічно пов'язаних галузей, які поставляють засоби виробництва та споживають продукцію сільського господарства як сировину, а також надають транспортні, торговельні та інші послуги. В умовах соціально-економічної кризи, яку необхідно подо-

лати Україні, ефективний розвиток аграрної галузі є надзвичайно важливим з огляду на її роль для формування доходів бюджету та створення соціально-економічних умов сільського розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання фінансового регулювання відтворення капіталу суб'єктів господарювання в АПК перебувають в центрі уваги багатьох учених. І.П. Хомин, З.І. Кривий зазначають, що необхідність раціональної системи фінансового регулювання розвитку агропромисловості зумовлена його низькою прибутковістю та важливою соціально-економічною значущістю [1, с. 306]. Відсутність дієвого механізму державного регулювання в аграрному секторі України зумовила не тільки його кризовий стан, але й

істотні структурні перекося, які загрожують перетворенням цієї кризи на перманентну [2, с. 399]. Одним із таких перекося є домінування у валовому виробництві продукції дрібних товаровиробників.

Оцінювання оборотного й власного капіталу як джерела забезпечення суб'єктів агробізнесу здійснили О.О. Лемішко [3] та А.В. Боднарчук [4]. О.О. Лелюк пропонує методичку визначення потреби в оборотному капіталі для агропромислового підприємства, яка враховує його наявний стан, джерела формування, а також тісно взаємопов'язана з поточними операційними рішеннями підприємства [5, с. 142]. Розроблені рекомендації для рослинництва, тваринництва, переробного виробництва дають змогу виявити періоди, у які буде нестача оборотного капіталу або його надлишок. Високо оцінюючи науковий доробок зазначених авторів, визнаємо брак комплексних підходів до фінансового регулювання відтворення капіталу суб'єктів господарювання в агропромисловому комплексі.

Постановка завдання. Метою статті є вдосконалення фінансового регулювання відтворення капіталу суб'єктів господарювання в агробізнесі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Система державного регулювання розвитку АПК об'єднує низку умов (чинників), кожен з яких тією чи іншою мірою впливає на результативність господарювання, забезпечує ефективність виробництва. Загалом вони є комплексом організаційно-економічних, науково-технічних, соціальних та політичних умов функціонування продуктивних сил і виробничих відносин [6, с. 213]. Під час взаємодії вони зумовлюють рівень ефективності виробництва загалом по агропромисловому комплексу, в галузевих продуктивних підкомплексах, окремих господарюючих структурах та галузях виробництва.

Задля регулювання аграрного сектору економіки держави як ключового фактору забезпечення продовольчої безпеки та одного з важливих напрямів нарощування експортного потенціалу держави в Україні впроваджено низку програм щодо його підтримки, більшість яких стосується розвитку галузей рослинництва та тваринництва, фінансової підтримки сільськогосподарських товаровиробників, удосконалення земельних відносин, розвитку сільських територій тощо [7, с. 50].

Після підписання Угоди про Коаліцію депутатських фракцій «Європейська Україна» у листопаді 2014 року Міністерство аграрної політики України розробило план заходів, орієнтованих на виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України, а також проект структури Програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року, який було винесено на громадське обговорення. Структура програми включала два рівні, перший з яких стосувався мети, завдань, шляхів та способів вирішення в розрізі укладів або в роз-

різі функціональних напрямів; а другий – в розрізі галузей аграрного сектору [8].

На першому рівні програми укладами визнаються господарства з високою соціально-економічною роллю для сільських громад; «внутрішньосільські», виключно та переважно самозайняті господарюючі суб'єкти (малі, дрібні сільськогосподарські виробники; особисті сімейні господарства, сімейні ферми; кооперативи); «внутрішньосільські» сільськогосподарські господарюючі суб'єкти із працевлаштуванням переважно односельчан (сільгоспідприємства; фермерські господарства); великі сільгосптоваровиробники (міжгосподарські формування; група підприємств афілійованих з одним власником, агрохолдинги; вертикально інтегровані господарства). Шляхами, способами та механізмами в розрізі функціональних напрямів є забезпечення продовольчої безпеки; земельні відносини; фінансово-кредитна та податкова політика; регуляторна політика в аграрному секторі, технічне регулювання; організація та регулювання ринків; конкурентоспроможність сільськогосподарської продукції; раціональне використання природних ресурсів, залучених до господарського процесу в аграрному секторі.

Акцентом другого рівня програми справедливо визнаються розвиток галузей аграрного сектору економіки, таких як тваринництво, рослинництво, харчова та переробна промисловість, лісове й рибне господарство, сільськогосподарське машинобудування, логістична інфраструктура, мережа складських та елеваторних потужностей, альтернативна енергетика.

У табл. 1 наведено показники, що характеризують стан відтворення капіталу в аграрному секторі економіки протягом 2010-2017 років. Вартість капітальних інвестицій у сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство зросла з 11,1 млрд. грн. до 64,2 млрд. грн., а їх частка у загальному обсязі капітальних інвестицій збільшилася з 6,13% до 14,33%. Вартість основних засобів у національному господарстві України зросла з 6 648,9 млрд. грн. до 7 733,9 млрд. грн. На аграрний сектор економіки приходиться невелика частка, яка збільшилася з 1,71% до 4,42%. Позитивно слід оцінити значно більшу питому вагу агроєкономіки в капітальних інвестиціях порівняно з основним капіталом. Це свідчить про високу інтенсивність відтворювальних процесів.

Окрім кількісних пропорцій, необхідно забезпечити якість відтворення капіталу в сільському господарстві, зокрема в екологічній сфері, землекористуванні. Проведення наукових досліджень щодо екологічних пріоритетів у розвитку аграрного сектору зумовлене необхідністю поєднання економічних та соціальних інтересів з мінімізацією негативного впливу на довкілля. Реалізація системних та послідовних державних і регіональних програм

Таблиця 1

Показники, що характеризують стан відтворення капіталу в аграрному секторі економіки

Показник	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік
Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності, млрд. грн.								
Усього	180,6	241,3	273,3	249,9	219,4	273,1	359,2	448,5
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	11,1	16,5	18,9	18,6	18,8	30,2	50,5	64,2
Питома вага, %	6,13	6,82	6,91	7,44	8,57	11,04	14,05	14,33
Вартість основних засобів України, млрд. грн.								
Усього	6 648,9	7 397,0	9 148,0	10 401,3	13 752,1	7 641,4	8 177,4	7 733,9
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	113,4	118,0	137,6	156,0	171,4	210,2	270,5	341,6
Питома вага, %	1,71	1,60	1,50	1,50	1,25	2,75	3,31	4,42

Джерело: побудовано за даними [9]

щодо збереження екосистем, активізація екологізації виробництв задля зниження екологічних ризиків можливі лише за умови орієнтації подальшого розвитку галузі на інвестиційно-інноваційні засади. Сутність розвитку аграрного сектору на природно-ресурсній основі повинна ґрунтуватись на повній відмові від хімічних добавок, синтетичних мінеральних добрив, стимуляторів росту рослин, а також переході на застосування інноваційних еколого орієнтованих технологій [10, с. 106]. Поєднання екологічних пріоритетів з напрямками розвитку галузей економіки є обов'язковою умовою розвитку й орієнтації на формування економіки інноваційно орієнтованого типу.

Для забезпечення на міжгалузевому рівні підприємствам рівних економічних умов господарювання, встановлення паритетних цін обміну товарами між промисловістю та сільським господарством, створення об'єктивних розподільних відносин в АПК необхідно ввести в модель ціни як складову капіталу сільського господарства вартість земельних угідь. Такий складовий елемент ціни, як норма прибутку, має виражати відношення прибутку до середньорічної вартості авансованого капіталу з урахуванням вартості землі та матеріальних оборотних засобів.

Найбільш проблемними факторами для ведення агробізнесу в нашій країні визначено (в порядку зменшення) корупцію, ускладнений доступ до фінансів, інфляцію, політичну нестабільність, високі податкові ставки, неефективну державну бюрократію, складність податкового законодавства, регулювання валютного ринку, часту зміну урядів, обмежувальне регулювання ринку праці, недостатню здатність до інновацій, невідповідну якість інфраструктури, злочинність та крадіжки, низьку якість охорони здоров'я, недостатню освіченість та погану етику робочої сили.

Важливо продовжити дерегуляцію підприємницької діяльності в галузі за рахунок удосконалення процедур отримання дозволів на водокористування для сільськогосподарських підприємств, екологічних вимог до споруджуваних об'єктів тваринництва, лібералізації карантинного та фітосанітарного регулю-

вання; спрощення процедури використання земель сільськогосподарського призначення для будівництва господарських будівель сільськогосподарського призначення; делегування окремих функцій держави саморегульованим організаціям та органам місцевого самоврядування; формування конкурентних ринків послуг (зокрема, сертифікації та проведення лабораторних досліджень). Для зменшення витрат, пов'язаних з реалізацією сільськогосподарської продукції, необхідно скасувати надмірні процедури обов'язкової реєстрації, сертифікації та дозвільних документів (зокрема, карантинні та ветеринарні сертифікати), скоротити час та витрати, пов'язані зі здійсненням встановлених процедур оцінювання відповідності вимогам щодо безпеки споживання та фітосанітарним вимогам.

Бюджет є основним інструментом регулювання соціально-економічних процесів, основною ланкою державних фінансів та важливою складовою фінансової системи загалом. Бюджет держави є сукупністю законодавчо регламентованих відносин між державою та юридичними й фізичними особами щодо розподілу та перерозподілу ВВП, а за певних умов – також національного багатства задля формування й використання централізованого фонду грошових коштів, призначеного для забезпечення виконання державою її функцій. Для посилення регулюючого впливу фінансових важелів доцільно визнати пріоритетами бюджетної підтримки інноваційно-інвестиційні проекти суб'єктів агробізнесу, які мають стратегічне значення для безпеки національної економіки, зокрема екологічної та продовольчої.

Ефективний механізм організації інвестиційного процесу дає можливість досягнути поставлених цілей та вирішити основні завдання економічного розвитку, сприяє результативному виконанню конкретних функцій управління інвестиційною діяльністю, повна й послідовна практична реалізація яких є надійною запорукою активної інвестиційної політики. Основними стадіями інвестиційного процесу є державне регулювання, мотивація інвестиційної діяльності, прогнозування, програмування,

планування інвестицій, обґрунтування їх доцільності та страхування, проектування й ціноутворення, фінансування інвестиційного процесу, забезпечення інвестицій матеріально-технічними ресурсами, освоєння інвестицій, підготовка до виробництва продукції, попередня здача й приймання в експлуатацію, кінцева здача об'єкта в експлуатацію.

Для переходу до інноваційно-інвестиційної моделі економічного зростання необхідно розробити концепцію реформування аграрної науки задля підвищення її ефективності з передбаченням, зокрема, збереження державного фінансування фундаментальних наукових досліджень у сфері збереження навколишнього природного середовища, а також задля скорочення державного фінансування прикладних досліджень, приватизації та ліквідації неефективних підприємств, установ та організацій.

Передумовами формування ефективного аграрного ринку є законодавче врегулювання та практичне запровадження фінансових інструментів на ринках сільськогосподарської продукції (аграрні розписки, ф'ючерсні й форвардні контракти, зокрема, укладені на світових товарних та фондових біржах). Необхідно залучати в організований аграрний ринок малі та самозайняті форми господарювання (особисті селянські господарства) за умови дотримання ними законодавчо встановлених вимог щодо якості та безпечності харчової продукції, законодавчо закріпити сімейний тип господарювання (сімейні фермерські господарства) з наданням їм статусу сільськогосподарських товаровиробників, а також розвивати дрібні та сімейні фермерські господарства на засадах їх кооперації та об'єднання. Це дасть змогу збільшити обсяги виробництва валової сільськогосподарської продукції господарствами населення.

Для активізації структурного розвитку в агропромисловому комплексі доцільно використовувати зарубіжний досвід використання аграрних розписок. Їх перевагою є надзвичайні прискорені заходи, що дає змогу кредитуру звернутися до суду, якщо він зможе довести, що фермер продає або перевозить зерно для зберігання в інше місце. При цьому судді повинні дотримуватися принципу рівності сторін аграрних розписок і забезпечувати їм правовий захист відповідно до норм закону. Сьогодні в Україні практика аграрних розписок має експериментальний характер. У 2015 році пілотний проект стартував у Полтавській області. Згодом програма поширилась на Черкаську, Вінницьку та Харківську області. Основними споживачами послуг є малі та середні сільгосппідприємства.

Висновки з проведеного дослідження. Аналіз показників, що характеризують стан відтворення капіталу в аграрному секторі економіки, дав змогу зробити висновки про позитивну динаміку (зростання обсягів та питомої ваги), а також статистику (значно більша частка в капітальних інвес-

тиціях порівняно з основним капіталом). Попри досягнення кількісних пропорцій, необхідно забезпечити якість відтворення капіталу в сільському господарстві, зокрема у сферах дерегулювання підприємницької діяльності, екологічній, землекористування, бюджетного фінансування проектів інноваційно-інвестиційного спрямування суб'єктів агробізнесу, мобілізації ресурсів фондового ринку, зокрема, шляхом обігу аграрних розписок. Велике значення має визнання вартості земельних угідь капіталом і відображення його в балансі суб'єктів господарювання: в активі – у складі основних засобів, у пасиві – у складі власного капіталу. Фінансове регулювання обігу земельного капіталу сприятиме розвитку цивілізованого земельного ринку, зростанню капіталізації суб'єктів агробізнесу, полегшенню їх доступу до фінансових ресурсів кредитного та фондового ринків.

Обґрунтовано основні напрями вдосконалення фінансового регулювання відтворення капіталу суб'єктів агробізнесу, якими є розширення бази формування власних фінансових ресурсів та покращення умов доступу до зовнішніх джерел; вдосконалення системи державної підтримки сільськогосподарського виробництва, забезпечення її прозорості; збільшення частки сільських домогосподарств, залучених у функціонуючі ланцюги доданої вартості в корпоративному секторі; створення ефективної інформаційно-маркетингової системи на аграрному ринку; зростання обсягів експорту вітчизняної сільськогосподарської продукції; збільшення експортних можливостей харчової та переробної промисловості України за рахунок інноваційної продукції.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Хомин І.П., Кривий З.І. Система фінансового регулювання розвитку агропромислового виробництва: проблеми становлення у контексті теорії. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки)*. 2013. № 2 (2). С. 301-307.
2. Хомин І.П. Проблеми фінансового регулювання розвитку агросектору України. *Економічні науки. Серія: Облік і фінанси*. 2014. Вип. 11 (2). С. 397-401.
3. Лемішко О.О. Оборотний капітал як джерело фінансового забезпечення суб'єктів агробізнесу. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес*. 2013. Вип. 181 (5). С. 129-137.
4. Боднарчук А.В. Оцінка власного капіталу агроформувань. *Економіка АПК*. 2014. № 8. С. 56-62.
5. Лелюк О.О. Підходи до формування капіталу аграрних та агропромислових підприємств. *Вчені записки університету «КРОК»*. Серія: Економіка. 2014. Вип. 36. С. 135-143.
6. Алескерова Ю.В. Державне регулювання фінансових процесів в агропромисловому комп-

лексі. *Причорноморські економічні студії*. 2016. Вип. 11. С. 209-214.

7. Кардаш О.Л. Фінансове забезпечення державного регулювання агропромислового комплексу України. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки*. 2016. Вип. 3. С. 46-52.

8. Проект Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року. URL: <http://minagro.gov.ua/apk?nid=10516> (дата звернення: 25.03.2019).

9. Економічна статистика / Економічна діяльність. Київ : Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 25.03.2019).

10. Стеблянюк І.О. Структура національної економіки та механізми її розвитку: проблеми теорії та практики : монографія. Запоріжжя : Гельветика, 2016. 368 с.

REFERENCES:

1. Homyn I.P., Kryvyj Z.I. (2013). Systema finansovogo reguljuvannja rozvytku agropromyslovogo vyrobnytva: problemy stanovlennja u konteksti teorii' [System of financial regulation of development of agro-industrial production: problems of formation in the context of the theory]. *Zbirnyk naukovykh prac' Tavrijs'kogo derzhavnogo agrotehnologichnogo universytetu (ekonomichni nauky)*. No. 2 (2), pp. 301-307 (in Ukrainian).

2. Homyn I.P. (2014). Problemy finansovogo reguljuvannja rozvytku agrosektoru Ukrai'ny [Problems of financial regulation of agricultural sector development in Ukraine]. *Ekonomichni nauky. Serija: Oblik i finansy*. Issue 11 (2), pp. 397-401 (in Ukrainian).

3. Lemishko O.O. (2013). Oborotnyj kapital jak dzherelo finansovogo zabezpechennja sub'ektiv agrobiznesu [Working capital as a source of financial support for agribusiness subjects]. *Naukovyj visnyk*

Nacional'nogo universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannja Ukrai'ny. Ser.: Ekonomika, agrarnyj menedzhment, biznes. Issue 181 (5), pp. 129-137 (in Ukrainian).

4. Bodnarchuk A.V. (2014). Ocinka vlasnogo kapitalu agroformuvan' [Estimation of own capital of agroformations]. *Ekonomika APK*. No. 8, pp. 56-62 (in Ukrainian).

5. Leljuk O.O. (2014). Pidhody do formuvannja kapitalu agrarnyh ta agropromyslovyh pidpryjemstv [Approaches to capital formation of agrarian and agro-industrial enterprises]. *Vcheni zapysky universytetu "KROK". Serija: Ekonomika*. Issue 36, pp. 135-143 (in Ukrainian).

6. Aleskerova Ju.V. (2016). Derzhavne reguljuvannja finansovyh procesiv v agropromyslovomu kompleksi [State regulation of financial processes in the agro-industrial complex]. *Prychornomors'ki ekonomichni studii'*. Issue 11, pp. 209-214. (in Ukrainian).

7. Kardash O.L. (2016). Finansove zabezpechennja derzhavnogo reguljuvannja agropromyslovogo kompleksu Ukrai'ny [Financial support of the state regulation of the agro-industrial complex of Ukraine]. *Visnyk Nacional'nogo universytetu vodnogo gospodarstva ta pryrodokorystuvannja. Ekonomichni nauky*. Issue 3, pp. 46-52 (in Ukrainian).

8. Proekt Derzhavnoi' cil'ovoi' programy rozvytku agrarnogo sektoru ekonomiky na period do 2020 roku [Draft State Target Program for Agrarian Sector Development for the period up to 2020]. URL: <http://minagro.gov.ua/apk?nid=10516> (accessed: 25 March 2019).

9. Ekonomichna statystyka / Ekonomichna dijal'nist' [Economic statistics / Economic activity]. Kyiv : State Statistics Service of Ukraine. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (accessed: 25 March 2019).

10. Stebljanko I.O. (2016). Struktura nacional'noi' ekonomiky ta mehanizmy i'i' rozvytku: problemy teorii' ta praktyky [Structure of the national economy and mechanisms of its development: problems of theory and practice]: monografija. Zaporizhzhja : Gel'vetyka, 2016. 368 p. (in Ukrainian).